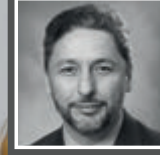

TÜRK-AMERİKAN İLİŞKİLERİNDE STRATEJİK KÖRLÜK

GEREK OBAMA GEREKSE TRUMP YÖNETİMLERİ, ÖZELLİKLE TERÖR ÖRGÜTLERİ PKK-YPG VE FETÖ İLE İLGİLİ TÜRKİYE'NİN DEFALARCA İFADE ETTİĞİ KAYGI, İTİRAZ VE ÇEKİNCELERİ SÜREKLİ GÖZ ARDI ETTİ. BU TUTUM AMERİKAN POLİTİKASININ STRATEJİK VİZYONDAN YOKSUN VE TAKTİKSEL ADIMLARIN ESİRİ OLMASININ BİR SONUCUDUR.

Kadir Üstün

kadirustun@setadc.org

Türk-Amerikan ilişkilerinde gelinen nokta, iki müttefik ülkenin değişen bölgesel jeopolitiğin bir sonucu olarak ne kadar ayrı düşebileceklerine bir örnek teşkil ediyor. Arap Baharı'yla başlayan halk hareketlerinin zamanla bölgenin jeopolitiğini değiştirecek derecede güvenlik sorunlarına yol açması Ortadoğu'nun çehresini geri dönülemeyecek şekilde yeniden şekillendirdi. Halk gösterilerinin rejimle halk arasında çatışmaya dönüşerek ürettiği radikalleşme, iç savaş ve terör bölgenin hızla güvenlikçi bir çizgiye kayması sonucunu doğurdu. Halk hareketlerinin, kendi rejimlerini tehdit ettiğini gören güçlerin otoriter ve krallık rejimlerini ayakta tutmak adına karşı devrime yatırım yapmaları da kritik dönüm noktalarından biri oldu. Ortadoğu'da devrim ve karşı devrim denkleminde sıkışan ve iç savaşa doğru evrilmiş Suriye ise Türkiye için yıllar sürececek bir güvenlik açığı yarattı. ABD ise kendi iç siyasetinin gerekleri ve bölgeye asker göndermeden sonuç alma politikası doğrultusunda DEAŞ'la mücadeleyi kendine ana hedef belirlerken bölgenin jeopolitiğine farklı bir düzlemde etki etti. Diğer bir deyişle, Türkiye için ulusal güvenlik sorunu yaratan Suriye meselesinde ABD'nin DEAŞ'la mücadeleye odaklanması iki ülkenin ilk olarak ortak bir politika belirleyememesi ve ikincil olarak da birbirinden tamamen ayrışan politikalar takip etmesi sonucunu getirdi. Bu şekilde bölgenin değişen dinamikleri iki NATO müttefiki ülkenin ilişkilerini derinden sarsmış oldu.

Obama Dönemi

ABD'nin PYD'ye ilk somut askeri desteği 2014 sonbaharında Ayn el Arab'da (Kobani) gerçekleşmişti. O tarihlerde devam eden çözüm süreci Türkiye içerisinde oldukça pozitif bir hava yaratmıştı ancak ABD'nin DEAŞ'a karşı sahada kullanabileceği "yerel güçler" arayışı PKK için bulunmaz bir fırsat olmuştu. DEAŞ'ın

Kobani kuşatmasında bine yakın kayıp vermesi ABD'nin tam da aradığı bir senaryoydu. Amerikan askerinin sahaya inmeden sadece hava desteğiyle yerel "partnerler" üzerinden DEAŞ'a büyük kayıplar verdirmesi Amerikan siyaset yapıcılar tarafından başarı olarak görüldü. Libya'da da benzer bir "başarıya" imza atan Obama yönetimi ABD'nin artık sahaya inmeden terörle mücadele edebileceğini ve Ortadoğu'da yeni bir savaşa girmekten bu şekilde kaçınabileceklerini savunuyordu. PKK'nın bu denklemde kendini ABD'nin tam da aradığı "yerel güçler" olarak pazarlayarak bölgesel fırsatçılığa soyunması çözüm sürecini de baltalayan en önemli dinamiklerden biri oldu. ABD'nin DEAŞ'la mücadeleyi Ortadoğu'da ilk ve neredeyse tek gündemi haline getirmesi Suriye meselesinin Türkiye'ye karşı yarattığı tehditleri de görmezden gelmesinde etkili oldu. PKK'nın kuzey Suriye'de doğan boşluğu kullanarak Türkiye'ye rağmen kendini Batı tarafından meşru aktör haline getirme çabaları, ABD'nin yerel aktörlerle "arkadan liderlik" yaparak terörle mücadele etme stratejisiyle örtüşünce hem çözüm süreci arka plana atıldı hem de Türkiye'nin ulusal güvenliğini tehdit edecek bir yapılanma sürecinin adımları atılmaya başlandı.

Obama yönetiminin bölgedeki tek odak noktasını İran'la nükleer anlaşma yapmak olarak belirlemesi adeta bir stratejik körlük oluşturdu. İran'la tarihi bir anlaşmaya imza atarak hem bölgede meşrulaştırmak hem de yeni bir ABD-İran ilişkisinin temelini atmak isteyen Obama, Suriye meselesinde İran'la karşı karşıya gelmemeye özen gösteriyordu. Bu anlamda Suriye'yi kendi başına önemli ve Amerikan ulusal çıkarı için hayati önemde görmeyen Obama yönetimi iç savaşı sona erdirecek enerji ve çabayı göstermekten kaçındı. Obama'nın Rusya'nın askeri müdahalesi sonrasında da "Buyursun girsinler, görelim" şeklinde özetlenebilecek tavrı da ABD'nin Suriye meselesinde geniş kapsamlı bir stratejisi olmadığına işaret ediyordu. İsrail'in

güvenliğinin doğrudan tehdit edilmediği ve hem Esed'in hem de yerel aktörlerin İsrail'i rahatsız etmekten kaçındığı bir ortamda ABD Suriye'de aciliyeti olan hayati bir Amerikan çıkarı görmüyordu. Dolayısıyla Suriye sorununun çözülmesi hiçbir zaman yakıcı bir mesele olmadığı gibi DEAŞ'la mücadele gündemi diğer bütün sorunların üzerinde görüldü. Bu bağlamda Suriye'de olup bitenler Obama'yı iç siyasette zor durumda bırakmamalı ve İran'la açılıma da engel olmamalıydı. Bu koşullar sağlandığı sürece diğer bütün meseleler nihai anlamda çözülmesi değil yönetilmesi gereken tali sorunlar olarak öne çıkıyordu.

Taktiksel Adımlar

Gerek Obama gerekse Trump yönetimlerinin Türkiye'nin defalarca ifade ettiği kaygı, itiraz ve çekinmelerini sürekli göz ardı etmesi Amerikan politikasının stratejik vizyondan yoksun ve taktiksel adımların esiri olmasının bir sonucuydu. Türkiye'nin gerek iç savaşın çözümü gerekse DEAŞ'la mücadelede birçok yapıcı öneriyle gelmesi de Amerikan Merkez Komutanlığı'nın sorumluluğunda olan DEAŞ'la mücadelede yöntemlerini ve stratejisini yeniden değerlendirmesini sağlayamadı. Terörle mücadelenin askere hava ile edilerek siyasi perspektiften ve stratejiden yoksun biçimde devam ettirilmesi PKK'yla ilişkinin teknik bir ilişki olarak değerlendirilmesi sonucunu doğurdu. Amerikan siyasa yapıcılar ve askeri Türkiye'nin muhalefetini bilmelerine rağmen PKK'nın sunduğu emir komuta zincirini son derece cazip buldular. Diğer bir deyişle, siyasi olarak organize olamayan ve askeri olarak da tecrübesi oldukça sınırlı olan diğer Suriyelilere eğitim vererek yatırım yapmak Amerikan askeri planlayıcılarına cazip gelmedi. Sahadaki taktiksel adımların Amerikan politikasını belirler hale gelmesi dış politika yapımı açısından yeni bir zaaf teşkil ederken, "yerel aktörler" meşrulaştırılmasıyla PKK'yla kurulan ilişkinin devamı Türkiye'yle ittifak ilişkisine verdiği zararın görmezden gelinmesine yol açtı.

Ortadoğu'daki istikrarsızlık ortamının devam edeceği göz önünde bulundurulduğunda Türk-Amerikan ilişkilerinin yeni sınamalarla karşılaşacağı kesin. Amerikan yönetimleri daha geniş ve derinlikli bir strateji oluşturmali. Sadece taktiksel ve günü kurtaran politikalar devam ettirilirse ilişkilerdeki ayrılıklar derinleşerek kalıcı hale gelme tehlikesiyle karşı karşıya olacaktır.

NATO'nun 67 yıllık değerli üyesi: Türkiye

Türkiye, 1952'de başlayan NATO üyeliği boyunca ittifaka en fazla katkı yapan ülkeler arasında yer aldı

TÜRKİYE'NİN KATKILARI

- PYD/YPG/PKK, DEAŞ ve FETÖ başta olmak üzere NATO'ya yönelik temel tehditlerden biri olan terörle mücadelede cephe ülkesi konumunda
- NATO misyon ve hareketlerine sürdürülebilir ve kapsamlı katkılar sağlayan ilk 5 müttefik içinde (1100 personel)
- NATO bütçelerine en fazla katkı yapan ilk 8 müttefik arasında (yaklaşık 90 milyon avro)
- Bir tugay büyüklüğündeki Çok Yüksek Hazırlık Seviyeli Müsterek Görev Gücüne (VJTF) 2021 yılında liderlik rolü
- NATO'nun sivil yeteneklerinin desteklenmesi kapsamında sivil uzman katkıları

Ege'de düzensiz göçün önlenmesi için icra edilen **NATO FAALİYETİNE** katkı

NATO'nun Akdeniz'deki **DENİZ MUHAFIZI HAREKATI'NA** daimi katkı

NATO Balistik Füze Savunması mimarisi kapsamında **KÜRECİK / MALATYA'DAKİ RADARA** ev sahipliği

Afganistan'daki NATO misyonunda önemli görevler **YAKLAŞIK 570 PERSONEL**

NATO Irak Misyonuna **EN BÜYÜK İKİNCİ KATKI** taahhüdü

Konya Hava Üssü, **NATO AWACS** uçaklarının kullanımına açık

NATO Kara Komutanlığı (**LANDCOM**) **KARARGAHINA** İzmir'de ev sahipliği

Kosova'daki KFOR Harekatinde kapsamlı katkı **YAKLAŞIK 280 PERSONEL**

KURULUŞ TARİHİ
4 NİSAN 1949

29 ÜYESİ
BULUNUYOR

MERKEZİ
BRÜKSEL'DE

ÜYE ÜLKELER

İngiltere	ABD	Çekya
Lüksemburg	Türkiye	Karadağ
Hırvatistan	İtalya	Romanya
Arnavutluk	Fransa	İspanya
Yunanistan	Polonya	Slovakya
Macaristan	Norveç	Estonya
Bulgaristan	Belçika	Almanya
Danimarka	Letonya	İzlanda
Hollanda	Slovenya	Kanada
Portekiz	Litvanya	

ABD'nin Türkiye'yle ve diğer müttefikleriyle ilişkilerinde "yerel aktörleri" değil "devlet aktörlerini" esas alan bir politikaya geçmesi gerekmektedir. Aksi takdirde Türk-Amerikan ittifakı geçmişte olduğu gibi uluslararası güvenliğe arzu edilen seviyede katkı sağlayamayacaktır.

İlişkileri Zehirleyen Tutumlar

Türkiye 2016 Ağustos'unda başlattığı Fırat Kalkanı Operasyonu'yla ABD'nin taktiksel adımlarını teknik açıklamalarla meşrulaştırmasını artık kabul edemeyeceğini ilan etmiş oldu. Amerikan siyasa yapıcılar ve askeri planlayıcılarının PKK'yla ilişkinin geçici ve taktiksel olduğu söylemeleri Türkiye'yi hiçbir zaman tatmin etmemiştir. Türkiye'nin Fırat Kalkanı, Afrin ve Barış Pınarı operasyonlarıyla sahaya inerek PKK'nın alanını sınırlayarak sınırından temizlemeye çalışması ABD'nin hareket alanının da sınırlandırılması anlamına gelmeye başladı. ABD'nin ısrarla taktiksel olarak meşrulaştırdığı PKK'ya desteğine Türkiye stratejik bir karşılık veriyordu. Kuzey Suriye'de Amerikan ordusu DEAŞ'a karşı başarı kazandığını düşündüğü bu ortamda PKK ile ilişkiyi de terörle mücadelede örnek bir yöntem olarak lanse ediyordu.

Amerikan askerinin hiç zayıf vermeden DEAŞ'ın elindeki toprakları geri alması tartışılmaz bir zafer olarak sunulurken bu arada NATO müttefiki Türkiye'yle ilişkilerin harap edilmesi ve bunun Amerikan çıkarları açısından muhtemel maliyeti de anlatılan hikayenin hiçbir yerinde yer almıyordu.

Türk-Amerikan ilişkilerini adeta zehirleyen ve tamir edilmesi çok zor zarara yol açan PKK/PYD/YPG meselesi bölgenin değişen jeopolitiğinin bir sonucu olarak karşımıza çıkıyor. İki NATO müttefiki ülke arasında bu kadar kritik bir ulusal ve uluslararası güvenlik sorunu karşısında makasın bu kadar açılması yeni jeopolitiğin sarsıcı ve dönüştürücü etkisine işaret ediyor. ABD'nin tarihinde daha önce düşman gördüğü birçok farklı gruba anlaşılarak yardım yaptığı bilindiği için PKK'ya verilen destek kendi başına şaşırtıcı değil aslında. Ancak bunu Türkiye'nin defalarca ifade ettiği itirazlarına rağmen yapması ve NATO ittifakını zaafa uğratacak bir noktaya getirmesi daha fazla üzerine düşünülmesi gereken bir konu olarak karşımıza çıkıyor. Ortadoğu'daki istikrarsızlık ve çatışma ortamının önümüzdeki dönemde de devam edeceği göz önünde bulundurulduğunda Türk-Amerikan ilişkilerinin yeni sınımlarla karşılaşacağı neredeyse kesin. Bu sınamalar karşısında Amerikan yönetimleri daha geniş ve derinlikli bir strateji oluşturmayı reddederek taktiksel ve günü kurtaran politikalar uygulamaya devam ederlerse iki müttefikin ilişkilerindeki derin ayrılıklar daha da derinleşerek kalıcı hale gelme tehlikesiyle karşı karşıya olacaktır. Bu sebeple ABD'nin Türkiye'yle ve diğer müttefikleriyle ilişkilerinde "yerel aktörleri" değil "devlet aktörlerini" esas alan bir politikaya geçmesi gerekmektedir. Aksi takdirde Türk-Amerikan ittifakı geçmişte olduğu gibi uluslararası güvenliğe arzu edilen seviyede katkı sağlayamayacaktır. Daha kötüsü, şu günlerde yaşandığı gibi NATO içerisinde de birlik ve bütünlük zarar görme tehlikesiyle karşı karşıya kalacaktır. **■**